

Sporcularda Kariyer Sonlanma Kaygısı Ölçeği (SKSKÖ): Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Scale of Career Ending Anxiety in Athletes (SCEAA): Validity and Reliability Study

Araştırma Makalesi / Research Article

- Arif Mert ÖZKAN ¹
 Fatma ÇEPIKKURT ¹
 Nezaket Bilge UZUN ²

¹ Mersin Üniversitesi,
Spor Bilimleri Fakültesi, MERSİN

² Mersin Üniversitesi,
Eğitim Fakültesi, MERSİN

Sorumlu Yazar / Corresponding Author
Arif Mert ÖZKAN
ozkanarifmert@gmail.com

Geliş Tarihi / Received : 09.11.2023
Kabul Tarihi / Accepted : 12.04.2024
Yayın Tarihi / Published : 29.04.2024

Etik Bilgilendirme / Ethical Statement
Bu araştırma, Mersin Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 07.02.2023 tarih ve 462 sayılı kararı ile etik açıdan uygun bulunmuştur.

DOI: 10.53434/gbesbd.1388342

Öz

Bu araştırmanın amacı; lisanslı olarak spor yapan bireylerin kariyer sonlanma kaygılarını ölçebilen güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı geliştirmektir. Bu amaç doğrultusunda aday ölçek formu oluşturma sürecinde; "niteliksel adımlardan" (odak grup görüşmeleri, yarı yapılandırılmış görüşmeler, alan yazın ölçek taraması) ve "niceliksel adımlardan" (geçerlik ve güvenilirlik analizleri) yararlanılmıştır. 56 maddelik formdan uzman değerlendirmeleri sonrası kapsam geçerlik oranı .80'in altında olan maddeler çıkartılmış ve 41 madde kalmıştır. Oluşturulan 41 maddelik ve beşli likert tipindeki denemelik ölçek formu 18-48 yaş aralığındaki 314 lisanslı sporcuya uygulanmıştır. Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) sonucunda "Benlik Yitimi", "Kariyerin Erken Sonlanma Korkusu" ve "Kariyeri Tamamlama Arzusu" olmak üzere 3 boyutlu ve toplam 22 maddeden oluşan yapı elde edilmiştir. Sporcularda Kariyer Sonlanma Kaygısı Ölçeği (SKSKÖ)'nin yapı geçerliğini incelemek amacıyla; AFA sonrasında oluşan 22 maddelik nihai form ile 215 sporcudan yeniden veri toplanmış ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. DFA sonucunda; alt boyutlara ait standardize yük değerleri, değişkenlere ilişkin kestirilen hata varyansları, tüm maddelerin T değerleri ve model uyum iyiliği değerleri incelendiğinde ölçeğin 22 maddeden oluşan 3 faktörlü yapısının bir model olarak doğrulandığı tespit edilmiştir. DFA sonrasında ölçeğin yakınsak geçerlik, iraksak geçerlik ve birleştirici güvenilirlik değerleri incelendiğinde genel anlamda ölçütlere uygun değerler olduğu görülmektedir. Son olarak; Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı, "Benlik Yitimi" alt boyutu için .863, "Kariyerin Erken Sonlanması Korkusu" alt boyutu için .899 ve "Kariyeri Tamamlama Arzusu" alt boyutu için .823 olarak hesaplanmıştır. Tüm bu bulgular incelendiğinde; sporcularda kariyer sonlanma kaygısı ölçeğinin güvenilir ve geçerli bir ölçek olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kariyer sonlanması, Spor, Kaygı, Geçerlik, Güvenirlik

Abstract

The aim of this study is to develop reliable and valid scale tool that measures career termination anxiety of individuals who do sports as licensed. For this purpose, in the process of creating a candidate scale form; "qualitative steps" (focus group interviews, semi-structured interviews and literature scale scanning) and "quantitative steps" (validity and reliability analysis) were used. Items with content validity rate below .80 after expert evaluations were removed from the 56-item form and 41 items remained. The 41-item and five-point Likert-type trial scale form was applied to 314 licensed athletes between the ages of 18-48. As a result of EFA, a structure consisting of a total of 22 3-dimensional items, namely "The Fear of Early Career Termination" and "Passion of Completing Career", was obtained. To examine the construct validity of Athletes' Career Termination Anxiety (ACTA) Scale; With the final form consisting of 22 items formed after EFA, data were collected again with 215 athletes. As a result of DFA, When the standardized load values of the sub-dimensions, the estimated error variances for the variables, the T values of all items and the goodness of fit of the model were examined, it was found that the 3-factor structure of the scale consisting of 22 items was confirmed as a model. When the convergent validity, divergent validity and combining reliability values of the scale after CFA are examined, it is seen that the values are suitable for the criteria in general. Finally, Cronbach alpha internal consistency coefficient; .863 for "Depersonalizing" sub-dimension, .899 for "Fear of Early Career Termination" sub-dimension and .823 for "Passion of Completing Career" sub-dimension. It was concluded that it is a reliable and valid scale for measuring career termination anxiety in athletes.

Keywords: Career termination, Sport, Anxiety, Validity, Reliability

Giriş

Günümüz dünyasında küreselleşmenin etkisi ile birlikte teknoloji, çalışma hayatı ve ekonominin getirdiği radikal ve hızlı gelişmeler insanların yaşamlarını da etkilemektedir. Bu durum iş görenler açısından değerlendirildiğinde en fazla etki altında kalan kavramın iş kariyeri olduğunu görürüz (Fiori, Bollmann ve Rossier, 2015). Bireyin kimliğini ve sosyal statüsünü oluşturmaya yardımcı olan kariyer, insan yaşamında önemli bir anlam taşımaktadır. Meslek, insanın yaşamını devam ettirilmesi için gerekli olan maddi gücü elde etmede bir araç olmakta; bazı meslek grupları da insanlarla etkileşimi gerektirdiğinden sosyal ihtiyaçları karşılama açısından anlam ifade etmektedir (Aytaç, 2005).

Kariyer, insanların yaşamında önemli bir süreçtir ve etkisi birçok alanda kendini göstermektedir. Kariyer; kişilerin mesleki tecrübelerini kullanarak tüm hayatları süresince kazandıkları şahsi kazanım ve deneyimlerin tamamı olarak ifade edilebilir (Köktürk ve Yalçın, 2000; Super, 1990). Aynı zamanda kariyer, insanlar için sadece iş değil aynı zamanda hayata dair beklenti, amaç ve aldığı riskler gibi soruların da cevabını taşımaktadır (Sampson, Lenz, Reardon ve Peterson, 1999).

Sambulova ve Wylleman (2014) spor kariyerini ister amatör ister profesyonel, yerel düzeyden uluslararası düzeye kadar tüm rekabetçi spor seviyelerine atıfta bulunarak ifade eder biçiminde açıklamış ve "Kişisel sporda zirveye ulaşmak amacıyla bir sporcu tarafından gönüllü olarak seçilen rekabetçi bir spora çok yıllık katılım" olarak tanımlamışlardır. Wylleman, Alfermann ve Lavellee (2004) ise spor kariyerini sporcunun yalnızca sportif kariyerinin bir parçası ya da yönü olarak görülen, bir spora katılımı, bu katılımı oluşturan adımları, geçişleri ve katılımın kesilmesi ile son bulan bir dizi aşama olarak tanımlamaktadırlar. Dolayısıyla, spor kariyeri sporcuların kariyerleri boyunca çeşitli gelişim aşamalarını ve geçişleri içeren uzun vadeli bir süreç olarak düşünülmelidir (Alfermann ve Sambulova, 2007). Bu süreç içerisindeki geçişleri net anlatmak ve özetlemek için ortaya çıkan modellerden biri de Sambulova (1994) tarafından, Rus sporcuların kariyer geçişleri üzerine yapılan bir çalışmanın parçası olarak önerilen, altı normatif geçişe dayanan Analitik Kariyer Modelidir. Sambulova (1994)'nın öne sürdüğü Analitik Kariyer Modeli (The Analytical Athletic Career Model) 6 aşamadan oluşmaktadır. Bu süreç;

- Spora başlangıç
- Tercih edilen sporda yoğunlaştırılmış antrenman programına geçiş
- Hedeflenen başarı düzeyine geçiş (genç takımdan a takım seviyesine geçmek)
- Amatör seviyeden profesyonel seviyeye geçiş
- Kariyerin zirve aşamasını yaşama
- Sporu bırakma (emeklilik) olarak belirtilmiştir.

Sporcuların kariyer sürecinde yaşadıkları yoğun fiziksel antrenmanlar, psikolojik zorlanmalar, kazanma-kaybetme baskısı, bireysel ve dışsal ve beklentiler, tükenmişlik gibi birçok faktör

spor kaygısının deneyimlenmesini kaçınılmaz yapmaktadır (Toy, 2021). Bu durumun sonucunda kariyerini yönetmekte problem yaşayan sporcular kariyerlerinin sonlanacağına dair düşünceler geliştirebilirler. Bu noktadan yola çıkarak kariyer kaygısını, bireyin kişisel olarak önemli ve kariyer gelişimi için gerekli gördükleri ile ilgili belirsizlik veya tehlikeleri yönetme konusundaki endişesi olarak tanımlamak mümkün olabilir (Pisarik, Rowell ve Thompson, 2017).

Pickman (1987), emeklilik kavramını toplumsal yok oluşa benzetir ve "diğer bireyler ya da gruplardan sosyal izolasyon ve toplum dışına sürgün" olarak tanımlar. Sporcular mesleki kariyerlerini sonlandırmak olarak gördükleri emekliliğe, gönüllü ve gönülsüz (zorunlu) olarak geçiş yapmak durumunda kalabilirler. Sporcuların emekliliği gönüllü olarak kariyerini bitirme şeklinde olabileceği gibi yaş, gözden düşme, sakatlanma ve özel nedenlerden ötürü gönülsüz (zorunlu) bir şekilde de olabilmektedir. Belirtilen emekliliğe geçiş süreçleri psikolojik, sosyal ve fiziksel olarak ortaya çıkabilmektedir (Alfermann, Sambulova ve Zemalyste, 2004). Kaçınılmaz olan spor emekliliği tüm sporcularda ortaya çıkmaktadır (Zaichkowsky, Kane, Blann ve Hawkins, 1993). Bireylerin sahip oldukları sosyal statülerden, yaşam biçimlerinden vazgeçmeleri oldukça zor gelmektedir. Sporcu için hayat, ilgilendiği spor branşı ile özdeşleşmiştir. Örneğin bir futbolcunun hayatı yeşil sahalarda ve futbol topudur ya da bir basketbolcunun hayatı pota ve basket topundan ibarettir. Branşını, sporculuğu meslek olarak benimseyen, hayatını zevk aldığı bu olgudan kazanan, ömrü boyunca sporculuktan başka iş yapmayan, bütün varlığını ilgilendiği spor branşına aday olan bir sporcu için kariyerini sonlandırmak sosyal anlamda sporcunun benliğini kaybetmesi ile eşdeğer olarak düşünülür (Tunçkol, 2007).

Alanyazın incelendiğinde sporcuların kariyer sonlanması kaygılarına yönelik net bir çalışma olmadığı; yapılan çalışmaların daha sıklıkla kariyer ve gelecek kaygısı gibi konularla ilişkili olduğu anlaşılmıştır. Örneğin; Agun, Işılav-Üçok ve Aydın-Küçük tarafından 2021 yılında yapılan "kariyer dönemlerinin değişmeyen gerçeği: kariyer endişesi" isimli araştırmada İstanbul ilinde farklı sektörlerde görev yapan beyaz yakalı 37 çalışana yarı yapılandırılmış görüşme formu ile birlikte kariyerleri ile ilgili yaşamış oldukları endişeleri belirtmeleri istenilmiştir. Elde edilen cevaplara göre bireylerin kariyer endişesi yaşamasında etkili olan konular sırasıyla "kişisel konular, örgüt ile ilgili konular, teknolojik konular, sosyal konular, iş arkadaşlarıyla ilgili konular, yönetim kadrosu ile ilgili konular ve iş edinme ile ilgili konular" olarak sıralanabilir. Çalı ve Doğar tarafından 2021 yılında yapılan başka bir araştırmada ise spor lisesi öğrencilerinin kariyer kaygıları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada Çetin-Gündüz ve Nalbantoğlu-Yılmaz (2016) tarafından geliştirilmiş olan "Kariyer Kaygısı Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçekte aile etkisi ve meslek seçimine yönelik kaygıların hesaplanması amaçlanmıştır. Ek olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak lise öğrencileri ile görüşmeler sağlanmıştır. Elde edilen sonuçlara bakıldığında spor

liselerinde okuyan öğrencilerin kariyer kaygılarının nedenleri arasında aile, okul, çevre ve eğitim sistemi yer almaktadır. Ayrıca Göncü-Akbaşı ve Okutan tarafından 2020 yılında lise öğrencilerinin kariyer kaygılarına yönelik bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada Çetin-Gündüz ve Nalbantoğlu-Yılmaz (2016) tarafından geliştirilmiş olan “Kariyer Kaygısı Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre lise öğrencilerinin meslek seçimine yönelik kaygılarının orta düzeyde olduğu görülmüştür. Literatür tarandığında genel kariyer kaygısına yönelik ölçme araçlarının var olduğu saptansa da kariyer sonlanma kaygısına dair bir ölçme aracının eksikliği dikkate değer bulunmaktadır.

Literatüre yönelik kapsamlı bir tarama yapıldığında, ülkemizde sporcularda kariyer sonlanma kaygısını ölçmeye yönelik bir ölçme aracının olmadığı görülmektedir. Alanda yapılan çalışmalarda sporcuların kariyerlerini sonlandırdıktan veya başka bir ifade ile emekli olduktan sonra neler hissettiklerini ve düşüncüklerini anlamaya yönelik çalışmaların olduğu göze çarpmıştır. Sporcuların, benliği kaybettiklerine (Tunçkol, 2007), yaşam standartlarında düşüşün olduğuna (Gall ve Evans, 2000), spora genç yaşta başladıkları için sosyal ortamlarının eksikliğine ve kariyer sonlandırma noktasında iletişim problemleri yaşayacaklarına (Bayrak ve Tunçkol, 2012) ilişkin ifadelerde buldukları ve kariyer sonlandırma ile birlikte kimlik kaybı yaşayacaklarına yönelik (Sterling, 2005) endişelerinin olduğu ifadeler bulunmaktadır. Aslında, sporcuların kariyer sonlandırma öncesi ve sonlandırma sürecinde yaşadıklarını anlayabilmek, onların bu geçiş sürecini daha sağlıklı geçirmelerine ve sporculuk sonrası yaşamlarını planlayabilmelerine ışık tutabilmek açısından önemlidir.

Bu eksiklik ele alındığında, sporcuların kariyer sonlanmasına ilişkin kaygı düzeylerini belirlemek amacı ile güvenilirliği ve geçerliliği sağlanmış bir ölçme aracının geliştirilmesi ve literatüre kazandırılması önemli görülmüştür. Bu araştırma; sporcuların kariyer sonlanma kaygılarını ölçmeye yönelik bir ölçme aracının geliştirilmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde “Sporcularda Kariyer Sonlanma Kaygısı Ölçeği”nin geliştirilme süreci ve çalışma grubu ile verilerin analizi alt başlıklar halinde açıklanmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizine başlamadan önce incelenen varsayımlar bölümünde, Açıklayıcı Faktör Analizi aşamalarında ve Doğrulayıcı Faktör Analizi aşamalarında istatistiksel paket programlarından yararlanılmıştır. Araştırmaya başlamadan önce Mersin Üniversite’nden 07.02.2023 tarih ve 462 sayılı etik kurul onayı alınmıştır.

Araştırmanın Türü

Bu araştırma sporcuların kariyer sonlanma kaygılarını ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirme çalışmasıdır. Araştırmada denek tepkilerine dayalı dereceli toplamlar yoluyla ölçekleme yaklaşımı benimsenmiştir.

Çalışma Grubu

Açıklayıcı Faktör Analizi Çalışma Grubu

Araştırmada açıklayıcı faktör analizi için ele alınan çalışma grubu, herhangi bir spor branşında lisansı olan 18 ile 48 yaş aralığındaki 314 gönüllü katılımcıdan oluşmaktadır. Açıklayıcı faktör analizi çalışma grubunun demografik özellikleri ve branşlara göre dağılımı aşağıda belirtilmektedir.

Tablo 1. Açıklayıcı faktör analizine katılan katılımcıların demografik özellikleri

Katılımcılar	n	Yaş (Ort.+ SS)
Kadın	120	20.66 ± 3.84
Erkek	194	21.93 ± 5.34

Tablo 1 incelendiğinde açıklayıcı faktör analizi çalışma grubundaki katılımcıların 120’sinin kadın, 194’ünün erkek olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların yaş ortalamalarının kadınlarda 20.66 ± 3.84 olduğu, erkeklerde ise 21.93 ± 5.34 olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Açıklayıcı faktör analizine katılan katılımcıların branşlara göre dağılımı

Branş	n	%
Takım Sporları	247	78.6
Bireysel Sporlar	67	21.4
Toplam	314	100

Tablo 2 incelendiğinde açıklayıcı faktör analizi çalışma grubundaki sporcuların 247 (%78.6)’sinin takım sporlarında, 67 (%21.4)’sinin bireysel sporlarda lisanslı olduğu görülmektedir.

Doğrulayıcı Faktör Analizi Çalışma Grubu

Açıklayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen nihai form ile birlikte ölçeğin yapı geçerliliğini incelemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapmak için yeniden veri toplama yoluna gidilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi çalışma grubu için bireysel ve takım sporlarında lisansı olan 215 yetişkin sporcuya ulaşılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi çalışma grubunun demografik özellikleri ve branşlara göre dağılımı aşağıda belirtilmektedir.

Tablo 3. Doğrulayıcı faktör analizine katılan katılımcıların demografik özellikleri

Katılımcılar	n	Yaş (Ort.+ SS)
Kadın	76	20.89 ± 4.91
Erkek	139	22.24 ± 5.26

Tablo 3 incelendiğinde doğrulayıcı faktör analizi çalışma grubundaki katılımcıların 76’sinin kadın, 139’unun erkek olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların yaş ortalamalarının kadınlarda 20.89 ± 4.91 olduğu, erkeklerde ise 22.24 ± 5.26 olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Doğrulayıcı faktör analizine katılan katılımcıların branşlara göre dağılımı

Branş	n	%
Takım Sporları	116	54
Bireysel Sporlar	99	46
Toplam	215	100

Tablo 4 incelendiğinde doğrulayıcı faktör analizi çalışma grubundaki sporcuların 116 (%54)'ünün takım sporlarında lisanslı olduğu ve 99 (%46)'unun bireysel sporlarda lisanslı sporcu olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

SKSKÖ'nin geliştirilmesi aşaması altı farklı adımda gerçekleştirilmiş, her bir adımda yapılanlar aşağıda ayrıntılı anlatılmıştır.

Madde Havuzunun Oluşturulması

1. Adım (Odak Grup Görüşmeleri): Madde havuzu oluşturma sürecinde; 10 psikolojik danışman ile iş yoğunluğunun en az olduğu gün ve saatte odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşmesine dahil edilecek kişileri belirlemek amacıyla çalışma grubu oluşturulmuştur. Çalışma grubunun oluşturulma sürecinde nitel araştırma yöntemlerinden elverişli örneklem kullanılmıştır.

2. Adım (Kişisel Görüşmeler / Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler): Madde havuzu oluşturma sürecinde ikinci adım olarak Mersin ilindeki 15 sporcu ile yüz yüze konuşularak konu ile ilgili görüşleri alınmıştır. Alınan görüşler madde havuzu oluşum sürecinde katkı sağlamıştır.

3. Adım (Alan Yazın Taraması): Sporcularda kariyer sonlanma kaygısı ile ilişkili olabileceği düşünülen spor kariyer sonlanması, kariyer kaygısı, gelecek kaygısı ve emeklilik kavramları ile ilgili alanyazın taranmıştır (Çetin-Gündüz ve Nalbantoğlu-Yılmaz, 2016; Erpic, Wylleman ve Zupanic, 2004; Fernandez, Stephan ve Fouquereau, 2006; Geylani ve Çiriş-Yıldız, 2022; Uyral, 2017). Değişkenlerle ilgili işe vuruk tanımlar ve ilgili kuramlar madde havuzu oluşturma sürecinde katkı sağlamıştır.

Ölçeğin oluşturulması sırasında odak grup görüşmeleri, yarı yapılandırılmış görüşmeler ve alan yazında yararlanılabilecek kaynakların taraması gibi adımlar ölçek geliştirme sürecindeki niteliksel adımları oluşturmuştur. Bu niteliksel adımlar sonucunda araştırmacılar tarafından olumlu ve olumsuz olmak üzere toplam 56 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur.

Kapsam Geçerliği

4. Adım: Ölçek geliştirme sürecindeki adımlar dikkate alınarak aday ölçek formu geliştirilmiştir. Geliştirilen aday ölçek formu ve hazırlanan uzman değerlendirme formu elektronik ortamda değerlendirilmek üzere e-mail yoluyla Spor Psikolojisi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ve Eğitim Bilimleri alanlarında çalışan 9 uzmana gönderilmiştir. Uzmanlardan, aday ölçek formundaki her bir maddenin yapı ile ne derece ilgili (4: çok ilgili, 1: hiç ilgili değil) olduğunu ve söz konusu maddenin uygulanmak istenen hedef kitle için ne derece anlaşılır – açık (4: çok açık, 1: hiç açık değil) olduğunu değerlendirmeleri ve varsa yazılan maddeler hakkında öneri ve düzeltmeleri belirtmeleri istenmiştir.

Uzmanların değerlendirmesi sonucunda Davis tekniği ile kapsam geçerliği hesaplaması yapılmıştır. Davis tekniği dört derecelendirmeli bir teknik olup 3 ve 4 seçeneğini işaretleyen uzman sayısının cevaplandırma yapan toplam uzman sayısına bölünmesi ile maddeye ilişkin kapsam geçerlik indeksi (KGI) oranını ortaya çıkarmaktadır. Bu teknik ile maddelere ilişkin hesaplanan kapsam geçerlik indeksi ölçütü 0.778 olarak belirlenmiştir (Davis, 1992). Elde edilen ölçüte dayanarak kapsam geçerliği çalışması sonucunda 15 madde (M3, M11, M14, M15, M16, M19, M20, M21, M22, M33, M34, M42, M46, M47, M50)'nin kabul edilen kapsam geçerlik indeksi olan 0.778 ölçütünü sağlamadığı tespit edilmiş ve aday ölçek formundan çıkartılmıştır. Uzman değerlendirme formundaki 55. madde kapsam geçerlik indeksi olarak ölçüt alınan 0.778 değerinin altında kalmasına rağmen araştırmacı tarafından sporcularda kariyer sonlanma kaygısını ölçebilecek nitelikte bir madde olma gerekçesi ile denemelik formdan çıkarılmamasına karar verilmiştir. Uzman değerlendirmeleri sonrasında 3 madde (M10, M27, M31) üzerinde değişiklik yapılmıştır. Sonuç olarak; 56 maddelik uzman değerlendirme formundan uzman değerlendirmeleri sonrasında 41 madde kalmıştır.

Araştırmacı tarafından; kapsam geçerlik çalışması yapıldıktan sonrasında ölçekteki olumlu ve olumsuz ifadelerin, ölçme aracı içerisinde ayırım yapılmadan dağıtılması, düzenli bir sıra izlememesi ve gruplandırılmaması dikkate alınarak (Karasar, 1995; Kırcaali-İftar, 1999; Tezbaşaran, 1997) denemelik form oluşturulmuştur.

Ölçeğin Denemelik Formunun Örnekleme Uygulanması

5. Adım: Uzman değerlendirme sonrası kapsam geçerlik çalışması yapılmış ve 41 maddelik beşli likert tipi (1: Tamamen Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Yansızım, 4: Katılıyorum, 5: Tamamen Katılıyorum) olarak denemelik ölçek formu oluşturulmuştur. Bu denemelik ölçek formu, 18-48 yaş aralığındaki lisanslı olarak sporculuk hayatına devam eden 314 sporcuya uygulanmıştır.

Açımlayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizinin Yapılması

6. Adım: Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizinin yapılma süreci bulgular bölümünde açıklanmıştır. Açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmadan önce veriler; örneklem büyüklüğü ve kayıp veri, aykırı değerler, doğrusallık, normallik, çoklu bağlantı problemi, R'nin faktörlenebilirliği gibi sayıltılar açısından uygun hale getirilmiştir. Açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapıldıktan sonra diğer bir aşama olan doğrulayıcı faktör analizi (DFA) için de veriler aynı sayıltılar üzerinden test edilmiş ve uygun hale getirilmiştir.

Veri Çözümleme Teknikleri

Veri çözümleme teknikleri altında yapı geçerliği için açımlayıcı faktör analizi (AFA), doğrulayıcı faktör analizi (DFA), yakınsak geçerlik, iraksak geçerlik ve faktör sayısının belirlenmesinde ölçüt olarak alınan Horn Paralel Analizi kullanılmıştır. Horn Paralel Analizi, faktör sayısı belirlenirken temel bileşenler analizi

ile gerçekleştirildiği için ortak faktör modeline uygun olacak şekilde modifikasyonlar geliştirebilmektedir (Humphreys ve Ilgen, 1969). Buna bağlı olarak ulaşılan sonuçların daha objektif bir göstergesi olduğunu söylemek mümkündür.

Açımlayıcı Faktör Analizi İçin Sayıtların Test Edilmesi

Örneklem Büyüklüğü: Araştırmada açımlayıcı faktör analizi için ele alınan örneklem büyüklüğü 314 kişidir. Tabachnik ve Fidell'in (2015) minimum gözlem sayısının 300 olmasını belirttiği ve Child'ın (2006) minimum gözlem sayısının madde sayısının 4 ya da 5 katı olması gerektiğini belirttiği kriterler göz önünde bulundurulduğunda araştırmacının örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu söylenebilir.

Kayıp Veri: Araştırmada toplanan veriler kayıp veri açısından incelenmiş ve herhangi bir kayıp veriye rastlanılmamıştır.

Aykırı Değerler: Aykırı değerlerin (uç değerler) varlığını incelemek amacıyla Z değerleri ve Mahalonobis uzaklıkları incelenmiştir. Araştırmacının mevcut Z değerleri +3.46 ile -3.04 arasındadır. Mertler ve Vannatta (2005) örneklem büyüklüğünün 100'ün üzerinde olduğu geniş örneklerde Z değerlerinin +4 ile -4 değerleri arasında olabileceğini belirten ölçüte göre araştırmadaki 314 gözlem üzerinde tek değişkenli aykırı değer olmadığı bulunmuştur. Çoklu aykırı değerleri tespit etmek amacıyla ise Mahalonobis değerlerine bakılmış ve ki kare dağılımı esas alınmıştır. Maddelerin Mahalonobis değerleri için hata payı .001 oranı ele alınarak çoklu aykırı değerlerin incelemesi ile (χ^2_{41} ; 0.001 = 74.75) 18 gözlem çoklu aykırı değer olması gerekçesi ile analiz dışı bırakılmış ve böylece geriye kalan toplam 296 gözlem ile analizler yürütülmüştür.

Doğrusallık: Doğrusallık sayıltısı için saçılım grafiği incelenmiştir. Elde edilen saçılım grafiği incelendiğinde tam bir doğrusallık bulunmamasına rağmen doğada iki değişken arasında doğrusallık ilişkisini yakalamak zor olduğundan analizlere madde çiftleri arasındaki korelasyonun doğrusal olduğu sayıltısı ile devam edilmiştir.

Normallik: Normallik varsayımı doğrultusunda 41 madde tek tek incelenmiştir. Araştırmadaki verilerin normal dağılıp dağılmadığını kontrol etmek amacıyla merkezi eğilim ölçüleri ve basıklık – çarpıklık değerlerine bakılmıştır. 41 maddenin incelenmesi sonucunda skewness (çarpıklık) değerlerinin -1.934 ile 0.969 arasında olduğu, kurtosis (basıklık) değerlerinin ise -1.241 ile 3.607 arasında değerler aldığı görülmektedir. Bernstein'in (2000) normalliğin sağlanması için çarpıklık katsayısının -3.3 ile +3.3 arasında ve basıklık katsayısının -7 ile +7 arasında olması gerektiği kriterleri ele alındığında araştırmadaki mevcut değerlerin normal dağılımı sağladığı görülmektedir.

Çoklu Bağlantı Problemi: Araştırmada çoklu bağlantı problemi için Tolerans ve VIF değerlerine bakılmıştır. Maddeler arasındaki Tolerans değerlerinin 0.180 ile 0.690 değerleri arasında; VIF değerleri ise 1.45 ile 4.59 değerleri arasında olduğu bulunmuştur. Tolerans değerlerinin > 0.20 ve VIF değerleri < 5 olması gerekçesine (Belsley, 1991) dayanarak 0.180 Tolerans değerine

sahip olan Madde 2 analiz dışı bırakılmıştır. Madde 2 çıkarılarak yapılan yeni analizler sonrasında Tolerans değerlerinin 0.218 ile 0.690 değerleri arasında olduğu dolayısıyla Tolerans ve VIF değerleri açısından çoklu bağlantı probleminin bulunmadığı tespit edilmiştir. Ölçekte yer alan tüm maddeler için elde edilen Durbin-Watson değerinin ise 2.049 olduğu ($DW \leq 2.5$) görülmüştür ve hataların otokorelasyonun söz konusu olmadığı gözlenmiştir (Kalaycı, 2014).

R'nin Faktörlenebilirliği: Veri setinde faktör analizi uygulanabilirliğinin test edilmesi amacıyla KMO (Kaise-Meyer-Olki), Örneklem Yeterliliğinin Ölçümü Testi ve Barlett'in (Barlett's Test of Sphericity) Küresellik Testinden yararlanılmıştır. Hutcheson ve Sofroniou (1999) KMO değerinin 0.70 ile 0.80 arasında iyi, 0.80 ile 0.90 arasında çok iyi, 0.90 ve üzerinin ise mükemmel olduğunu belirtmektedir (Dağlı, 2015). Bu kriterlere göre araştırmada elde edilen 0.95 KMO değeri çok iyi faktörlenebilirliğe bir gösterge olmuştur. Barlett'in küresellik testi ise korelasyon matrisindeki ilişkilerin faktör analizi yapacak ölçüde yeterli olup olmadığını test etmektedir. Barlett küresellik testi mevcut araştırmada $p < 0.05$ değerinin altında bulunmuştur.

Doğrulayıcı Faktör Analizi İçin Sayıtların Test Edilmesi

Sporcularda Kariyer Sonlanma Kaygısı Ölçeği (SKSKÖ)'nin yapı geçerliğini doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile test etmek için, açımlayıcı faktör analizi sonucunda ortaya çıkan 22 maddelik ölçek nihai formu ile veri toplama süreci ikinci kez gerçekleştirilmiş ve 215 sporcuyla ulaşılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizine başlamadan önce tekrar sayıtlar test edilmiştir.

Örneklem Büyüklüğü: Bu araştırmacının doğrulayıcı faktör analizi için ele alınan örneklem büyüklüğü 215 kişidir. Child'ın (2006) minimum gözlem sayısının madde sayısından 4-5 kat fazla olması gerektiğini belirttiği kriter göz önünde bulundurulduğunda araştırmacının örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu söylenebilir.

Kayıp Veri: Araştırmada elde edilen veriler kayıp veri açısından incelenmiştir ve herhangi bir kayıp veriye rastlanılmamıştır.

Aykırı Değerler: Aykırı değerlerin (uç değerler) varlığını incelemek amacıyla Z değerleri ve Mahalonobis uzaklıkları incelenmiştir. Araştırmacının mevcut Z değerlerinin +2.66 ile -3.35 arasında olduğu; Mertler ve Vannatta (2005)'nin 100'ün üzerinde örneklem büyüklüğüne sahip olan geniş örneklem grupları için Z değerlerinin +4 ile -4 değerleri arasında olabileceği ölçütünü taşıdığı belirlenmiştir. Bu ölçüte göre araştırmadaki 215 gözlem üzerinde tek değişkenli aykırı değer olmadığı bulunmuştur. Çoklu aykırı değerleri tespit etmek amacıyla ise Mahalonobis değerlerine bakılmıştır. Maddelerin Mahalonobis değerleri için hata payı .001 oranı ele alınarak çoklu aykırı değerlerin incelemesi ile (χ^2_{22} ; 0.001 = 51.18) çoklu aykırı değer olmadığı görülmüştür.

Doğrusallık: Doğrusallık varsayımı için saçılım grafiğine bakılmıştır. Elde edilen saçılım grafiği incelendiğinde tam bir doğrusallık bulunmamasına rağmen doğada iki değişken arasında doğrusallık ilişkisini yakalamak zor olduğundan analizlere madde çiftleri arasındaki korelasyonun doğrusal olduğu varsayımı ile devam edilmiştir.

Normallik: Normallik varsayımı amacıyla 22 maddelik nihai form incelenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi için elde edilen verilerin normal dağılıp dağılmadığını kontrol etmek amacıyla merkezi eğilim ölçüleri ve basıklık – çarpıklık değerlerine bakılmıştır. 22 maddelik ölçek nihai formundaki ortalama, ortanca ve tepe değerlerinin birbirlerine yakın oldukları için tek değişkenli normallik dağılım özelliği sergiledikleri söylenebilir (Can, 2018). Nihai formdaki 22 madde incelendiğinde skewness değerlerinin 0.915 ile -2.012 aralığında değerler aldığı ve kurtosis değerlerinin 4.316 ile -1.271 aralığında değerler aldığı görülmektedir. Bernstein'in (2000) çarpıklık katsayısının -3.3 ile +3.3 ve basıklık katsayısının -7 ile +7 arasında değerlere sahip olması durumunda normallik sayılıtısının karşılandığı ölçütü göz önünde bulundurulduğunda verilerin normal dağılım sergilediği kabul edilmiştir.

Çoklu Bağlantı Problemi: Çoklu bağlantı probleminin kontrol edilmesi için Tolerans ve VIF değerlerine bakılmıştır. Sonuçlar incelendiğinde Tolerans değerlerinin 0.310 ile 0.687 değerleri arasında, VIF değerlerinin ise 1.45 ile 3.21 arasında olduğu belirlenmiştir. Tolerans değerlerinin > 0.20 ve VIF değerleri < 5 olması gerekçesine (Belsley, 1991) dayanarak çoklu bağlantı probleminin olmadığı görülmektedir. Tüm maddelere ilişkin sağlanan Durbin-Watson değeri ise 2.16 olduğundan ($DW \leq 2.5$) hataların otokorelasyonunun söz konusu olmadığı ve hataların birbirinden bağımsız olduğu kararına varılmıştır (Kalaycı, 2014).

Tablo 6. AFA değerlendirmesinin ardından çıkarılan maddeler

Communalities Değeri Olan Maddeler	< 0.30 'dan Küçük	Faktör Yükü 0.45 Değerinin Altında Olan Maddeler	Binişiklik Gösteren Maddeler (2 Faktörde Birden Yüksek Yük Değeri Veren ve Aralarında 0.10 Değerinden Daha Az Fark Bulunan Maddeler)
-		1, 6, 7, 17, 24, 30, 31, 35, 36, 39	16, 18, 37, 38

AFA sonuçları incelendiğinde iki faktöre birden yüksek yük değeri veren ve aralarında 0.10 değerinden daha az fark bulunan (binişiklik gösteren) 16., 18., 37. ve 38. maddelerin analizin dışında bırakılması kanaatine varılmıştır. Öte yandan faktör yükü 0.45 değerinin altında olması sebebiyle 1., 6., 7., 17., 24., 30., 31., 35. ve 36. maddelerin de analiz dışında kalması görüşü uygun bulunmuştur. Bunlara ilaveten 11., 22., 23. ve 34. maddeler rasyonel gerekçeler ile (belirtilen maddelerin ait oldukları faktörlere isim verme noktasında zorluk çıkarması) analiz dışı bırakılmıştır. Sonuç itibarı ile bu yapı 22 madde ve 3 faktörden oluşmaktadır. Bu 3 faktörlü yapı ise elde edilen analiz sonuçlarına göre toplam varyansın %56'sına karşılık gelmektedir. Bahse konu olan bu maddelerin analiz dışı kalması ile beraber, nihai sonuca ulaşılan yapıya ilişkin belirtilen toplam varyans Tablo 7'de gösterilmektedir.

Tablo 7. Açıklanan toplam varyans

Bileşen	Açıklanan Toplam Varyans								
	Başlangıç Özdeğerler			Karesi Alınan Yüklerin Toplam Çıkarımı			Karesi Alınan Yüklerin Döndürme Toplamı		
	Toplam	Varyans %	Birikimli %	Toplam	Varyans %	Birikimli %	Toplam	Varyans %	Birikimli %
1	7,26	33,00	33,00	7,26	33,00	33,00	4,77	21,69	21,69
2	3,03	13,78	46,78	3,03	13,78	46,78	4,73	21,50	43,19
3	2,21	10,03	56,82	2,21	10,03	56,82	2,99	13,63	56,82

Etik Beyan

Bu araştırma, Mersin Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 07.02.2023 tarih ve 462 sayılı kararı ile etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bulgular

Açımlayıcı Faktör Analizi

Açımlayıcı faktör analizine dönük tüm sayılıtlar tamamlanmış ve sonrasında 215 gözlem ile 22 maddenin faktör analizi uygulamalarına başlanmıştır. Faktörün yapısına karar vermek için yapılan Horn Paralel Analizi sonuçları Tablo 5'de görülmektedir.

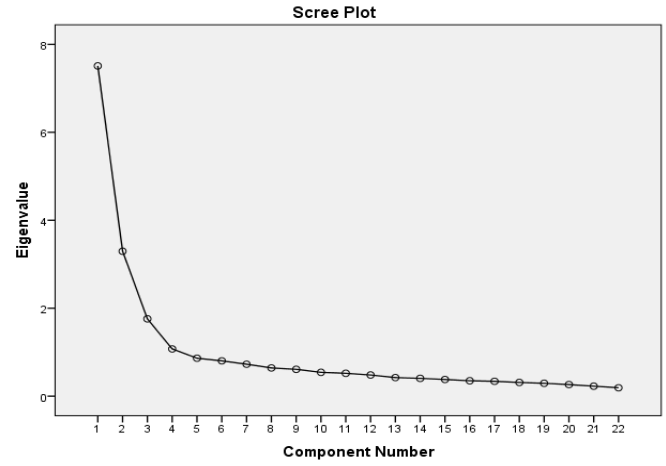
Tablo 5. Horn'un paralel analizine ilişkin bulgular

Faktör	Gerçek Özdeğer	Simülatif Özdeğer
1	15.43	1.78
2	3.81	1.68
3	2.34	1.61
4	1.42	1.56

Tablo 5'te Horn'un paralel analizine ilişkin bulgular dikkate alındığında, 3. basamağın sonrasında simülatif özdeğerlerin, gerçek özdeğerlerin üstünde kaldığı gözlemlenmektedir. Bu değerler incelendiğinde ise üç faktörlü bir yapının oluşması sonucuna ulaşılmıştır. Faktör sayısının üç olduğuna karar verilmesinin ardından, açımlayıcı faktör analizi yapılmış ve farklı kıstaslar altında bazı maddelerin çıkarılması uygun bulunmuştur. Buna göre bahse konu olan maddelerin çıkarılma gerekçeleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 7 incelendiğinde faktörlerin açıkladığı toplam varyansların sırasıyla %33.00; 13.78; 10.03 olduğu ortaya çıkmaktadır. Karar verilen faktörlere yönelik maddeler ve bu maddelerin almış oldukları yükler ise Tablo 8’de gösterilmektedir.

Ölçeğe yönelik faktör belirleme amacıyla ele alınan diğer bir kriter ise yamaç eğim grafiğidir. Şekil 1’de gösterilen yamaç eğim grafiği incelendiğinde iki nokta arasındaki uzaklığın faktör olarak kabul edildiği ve 4. noktadan itibaren grafik çizgilerinin plato yaptığı görülmektedir. Bu durumun sonucunda yamaç eğim grafiğinin 3 faktörlü bir yapıyı ortaya koyduğu görülmektedir. Sonuç olarak yapılan Horn Paralel Analizi, Açıklanan Toplam Varyans ve Yamaç Eğim Grafiği incelendiğinde üç faktörlü bir yapının oluştuğu tespit edilmiştir.

Şekil 1. Yamaç Eğim Grafiği

Tablo 8. Maddelerin faktör yükleri ve ortak faktör varyansları

Madde	Component		
	1	2	3
M26	,804		
M33	,779		
M29	,764		
M20	,726		
M27	,716		
M40	,713		
M25	,691		
M19	,640		
M8		,793	
M15		,786	
M3		,754	
M10		,731	
M12		,617	
M4		,657	
M13		,646	
M9		,567	
M5		,533	
M21			,774
M14			,764
M41			,712
M32			,641
M28			,635

Tablo 8’de yer alan faktör yükleri incelendiğinde maddelerin oldukça yüksek değerler aldığı görülmektedir. Elde edilen değerler ışığında açıklanan toplam varyansın %60 olması ve faktör yüklerinin yeterli büyüklükte olması kriterleri ele alındığında ortaya çıkan yapı “sporcularda kariyer sonlanma kaygısı ölçeği” şeklinde adlandırılmıştır.

Tablo 9. Faktör isimleri ve güvenilirlik katsayıları

Faktör Sayısı	Faktör İsimleri	Madde Sayısı	Cronbach Alfa	Tabakalı Alfa
1	Benlik Yitimi	8	,863	
2	Kariyerin Erken Sonlanması Korkusu	9	,899	,919
3	Kariyeri Tamamlama Arzusu	5	,823	

Doğrulayıcı faktör analizi sonrasında belirtilen üç faktörlü yapı için isimlendirilme yapılmıştır. 8 maddeden (1., 2., 6., 7., 11., 12., 16. ve 17. maddeler) oluşan birinci faktöre “Benlik Yitimi” isimlendirilmesi yapılmış ve cronbach alfa değeri ,863 olarak ortaya konmuştur. 9 maddeden (3., 4., 8., 9., 13., 14., 18., 19. ve 21. maddeler) oluşan ikinci faktöre “Kariyerin Erken Sonlanma Korkusu” isimlendirilmesi yapılmış ve cronbach alfa değeri ,899 olarak ortaya konmuştur. 5 maddeden (5., 10., 15., 20. ve 25. maddeler) oluşan üçüncü faktör ise “Kariyeri Tamamlama Arzusu” olarak isimlendirilmiş ve cronbach alfa değeri ,823 olarak bulunmuştur. Görece birbirinden bağımsız alt boyutlara sahip ölçekler için toplam Cronbach Alfa değeri yerine ölçme aracından elde edilen birleşik puanların güvenilirliği için Tabakalı Alfa katsayısının kullanılması önerilmektedir (Cronbach, Schonemann ve McKie, 1965).

Yakınsak Geçerlik, İraksak Geçerlik ve Birleştirici Güvenirlik

Sporcularda Kariyer Sonlanma Kaygısı Ölçeği'nin psikolojik yapı geçerliğinin doğrulanmasından sonra faktörlere ilişkin ortalama açıklanan varyans (AVE), maksimum paylaşılan varyansın karesi (MSV), maksimum paylaşılan varyansın karesinin ortalaması (ASV) ve birleştirici güvenirlik değerleri (CR) aşağıda Tablo 10'da verilmiştir. Bir modelde yakınsak geçerlik değerleri için ölçeğin tüm alt boyutlarında AVE değerlerinin 0.5'ten büyük olması ve tüm CR değerlerinin de AVE değerlerinden büyük olması

Tablo 10. Ölçeğe ait yakınsak geçerlik, iraksak geçerlik ve birleştirici güvenirlik değerleri

Faktörler	AVE	MSV	ASV	CR
Benlik Yitimi	0.51	0.49	0.17	0.87
Kariyerin Erken Sonlanması Korkusu	0.53	0.49	0.17	0.92
Kariyeri Tamamlama Arzusu	0.52	0.49	0.17	0.84
Ölçütler	AVE>.50 CR>AVE	MSV<AVE	ASV<MSV	CR>.70

Tablo 10'da yer almakta olan tüm değerlerin belirtilen ölçütlere göre uygun değerler oldukları görülmektedir.

Sporculara Kariyer Sonlanma Kaygısı Ölçeği DFA Sonrası Cronbach Alfa Güvenirlik Analizi Sonuçları

Mevcut araştırmada; 215 gözlem ve 22 maddelik nihai ölçek üzerinden DFA sonrasında elde edilen Cronbach Alfa güvenirlik analizi katsayıları; ölçeğin tamamı için .885, birinci faktör "benlik yitimi" için .863, ikinci faktör "kariyerin erken sonlanması korkusu" için .899 ve üçüncü faktör "kariyeri tamamlama arzusu" için .823 olarak hesaplanmıştır.

Sonuç

Sporcularda Kariyer Sonlanma Kaygısı Ölçeği (SKSKÖ), sporcuların kariyerlerinin sonlanmalarına yönelik kaygı düzeylerini ölçme amaç edinilerek geliştirilmiş ve üç alt boyuttan oluşan bir ölçme aracıdır. "Benlik Yitimi" alt boyutu bireyin sporculuk kariyeri olmadan kendisini nasıl değerlendirdiğine yönelik duygu ve düşünceleri ile ilgili olup 8 maddeden oluşmaktadır (1., 2., 6., 7., 11., 12., 16. ve 17. maddeler). "Erken Kariyer Sonlanması" alt boyutu bireyin kariyerini devam ettirmesine yönelik engeller ve kariyerin planlanan zamandan önce bitmesi ile ilgili düşünceleri ifade eden 9 maddeden oluşmaktadır (3., 4., 8., 9., 13., 14., 18., 19. ve 21. maddeler). "Kariyeri Tamamlama Arzusu" boyutu bireyin spor kariyerini bitirmesine yönelik istekleri ile ilgili olup 5 maddeden oluşmaktadır (5., 10., 15., 20. ve 25. maddeler).

Sporcularda Kariyer Sonlanma Kaygısı Ölçeği (SKSKÖ) beşli Likert tipinde bir ölçektir (1- Tamamen Katılıyorum, 2- Katılıyorum, 3- Yansızım, 4- Katılmıyorum, 5- Tamamen Katılmıyorum). Ölçeğin üçüncü alt boyutunda yer alan 5., 10., 15., 20. ve 22. maddeler ters puanlanmaktadır. Sporcularda Kariyer Sonlanma Kaygısı Ölçeği üç alt boyutu olan ve toplam 22 maddeden oluşan

beklenir (Yaşlıoğlu, 2017). Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına bakarak modelin yakınsak geçerlik kriterlerini sağladığı görülmektedir. Ek olarak modelde iraksak geçerlik ele alındığında MSV ve ASV değerlerinin hesaplanması gerekir. AVE değerlerinin MSV değerlerinden küçük olması; MSV değerlerinin ise ASV değerlerinden küçük olması gerekir. AVE karekökünün ise faktörler arasında ortaya konulan korelasyondan büyük olması gerekir (Yaşlıoğlu, 2017). Belirtilen kriterler göz önünde bulundurulduğunda ölçeğin iraksak geçerlik koşullarını karşıladığı görülmektedir. Son olarak alt boyutlar ile ilgili olarak CR değerlerinin .70'ten büyük olması gerektiği kriteri de karşılanmıştır.

bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek puanlar alt boyutlar bazında değerlendirilmektedir. 1. alt boyut 8 ile 40 puan aralığında, 2. alt boyut 9 ile 45 puan aralığında ve 3. alt boyut 5 ile 25 puan aralığında değerler alabilmektedir. Ölçekten elde edilen puanların yüksek olması sporcuların kariyer sonlanma kaygılarının da yüksek olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Başka bir ifade ile puanlar yükseldikçe sporcuların kariyer sonlanma kaygıları yükselmektedir.

Alanyazın incelendiğinde, ülkemizde sporcuların kariyer sonlanmasına ilişkin kaygılarını ölçmeye yönelik bir ölçme aracının olmadığı, dolayısıyla sporcuların kariyer sonlanmasına ilişkin kaygı düzeylerini belirleyebilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracının geliştirilmesi ve literatüre kazandırılması önemli görülmüştür. Sonuç olarak geliştirilen "Sporcularda Kariyer Sonlanma Kaygısı Ölçeği (SKSKÖ)"nin Türk kültürüne uygun ve sporcularda kariyer sonlanma kaygı düzeylerini ortaya koyabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir.

Yazar notu

Araştırmaya zaman ayırarak katılan spor camiasındaki tüm sporculara teşekkür ederiz.

Finans Kaynakları

Bu çalışmanın hazırlanması ve yazımı sırasında kurum ve/veya kuruluşlardan herhangi bir maddi destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu makalenin yayınlanmasıyla ilgili yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkıları

Araştırma Fikri: AMÖ, FÇ; **Araştırma Tasarımı:** EAMÖ, FÇ, NBU; **Verilerin Analizi:** AMÖ, FÇ, NBU; **Makale Yazımı:** AMÖ, FÇ, NBU; **Eleştirel İnceleme:** FÇ, NBU

Kaynaklar

1. **Agun, H., Işıl-Üçok, D. ve Aydın-Küçük, B.** (2021). Kariyer dönemlerinin değişmeyen gerçeği: kariyer endişesi. *İş ve İnsan Dergisi*, 8(1), 59-72.
2. **Alferman, D. ve Stambulova, N. ve Zemal'tyete, A.** (2004). Reactions to sport career termination: a cross-national comparison of German, Lithuanian and Russian athletes. *Psychology of Sport and Exercise*, 5(1), 61-75.
3. **Alfermann, D. ve Stambulova, N.** (2007). *Career transitions and career termination*. In: tenenbaum .G, Eklund RC, eds. Handbook of Sport Psychology. 3rd ed. New York: Wiley; 712-736.
4. **Aytaç, S.** (2005). *Çalışma yaşamında kariyer yönetimi planlaması gelişimi ve sorunları*. 2. Baskı. Bursa: Ezgi Kitabevi.
5. **Bayrak, M. ve Tunçkol, H. M.** (2012). Sporda emeklilik olgusu ve emeklilik uyum modelleri. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 14(2), 150-156.
6. **Belsley, D. A.** (1991). Conditioning diagnostics: Collinearity and weak data in regression. New York: John Wiley ve Sons.
7. **Bernstein, I.** (2000). Some consequences of violating sem's assumption. *Paper Presented at The Annual Meeting of Southwestern Psychological Association*, Dallas, TX.
8. **Blustein, D. L. ve Phillips, S. D.** (1988). Individual and contextual factors in career exploration. *Journal of Vocational Behavior*, 33, 203-216.
9. **Can, A.** (2018). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Ankara: Pegem Akademi.
10. **Child, D.** (2006). *The essentials of factor analysis (3rd edition)*. London: Continuum.
11. **Cronbach, L. J., Schonemann, P. ve McKie, D.** (1965). Alpha coefficients for stratified-parallel tests. *Educational and Psychological Measurement*, 25, 291-312.
12. **Çali, O. ve Doğar, Y.** (2021). Spor lisesi öğrencilerinin kariyer kaygılarının incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(1), 81-93.
13. **Çetin-Gündüz, H. ve Nalbantoğlu-Yılmaz, F.** (2016). Lise öğrencilerinin kariyer kaygılarını belirlemeye yönelik ölçek geliştirme çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 1008-1022.
14. **Davis, L. L.** (1992). Instrument review: getting the most from a panel of expert. *Applied Nursing Research*, 5(4), 194-197.
15. **Erpic, S. C., Wylleman, P. ve Zupancic, M.** (2004). The effect of athletic and non-athletic factors on the sports career termination process. *Psychology of Sport and Exercise*, 5, 45-59.
16. **Fernandez, A., Stephan, Y. ve Fouquereau, E.** (2006). Assessing reason for sport career termination: development of the athletes' retirement decision inventory (ARDI). *Psychology of Sport and Exercise*, 7, 407-421.
17. **Fiori, M., Bollmann, G. ve Rossier, J.** (2015). Exploring the path through which career adaptability increases job satisfaction and lowers job stress: the role of affect. *Journal of Vocational Behaviors*, 91, 113-121.
18. **Gall, T. L. ve Evans, D. R.** (2016). Preretirement expectations and the quality of life of male retirees in later retirement. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 32(2), 187-197.
19. **Geylani, M. ve Ciriş-Yıldız, C.** (2022). Üniversite öğrencilerinde gelecek kaygısı ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 10(1), 284-300.
20. **Göncü-Akbaş, M. ve Okutan, E.** (2020). Lise öğrencilerinin kariyer kaygısına yönelik alan araştırması: Antalya ili örneği. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 8(20), 158-177.
21. **Humphreys, L. G. ve Ilgen, D. R.** (1969). Note on a criterion for the number of common factors. *Educational and Psychological Measurement*, 29(3), 571-578.
22. **Hutcheson, G. ve Sofroniou, N.** (1999). *The multivariate social scientist*. London: Sage.
23. **Kalaycı, Ş.** (2014). *SPSS uygulamaları çok değişkenli istatistik teknikleri (6.Baskı)*. Ankara: Asil Yayınevi.
24. **Karasar, N.** (1995). *Bilimsel araştırma yöntemleri (7.Basım)*. Ankara: Sim Matbaası.
25. **Kırcaali-İftar, G.** (1999). *Ölçme, sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 11-22.
26. **Köknel, Ö.** (1997). *Kaygıdan mutluluğa kişilik*. 14. Baskı, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi. 20-23, 119.
27. **Köktürk, M. ve Yalçın, A.** (2000). Kariyer planlamasında işleme eğitiminin rolü ve bir uygulama. *8. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı*. Erciyes Üniversitesi-Neşehir, 753-768.
28. **Mertler, C. A. ve Vannatta, R. A.** (2005). *Advanced and multivariate statistical methods: practical application and interpretation (third edition)*. United States: Pyczak Publishing.
29. **Pickman, R.** (1987). Career transition for dancers-a counseling perspective. *Journal of Counseling Development*, 66, 200-201.
30. **Pisarik, C. T., Rowell, P. C. ve Thompson, L. K.** (2017). A Phenomenological study of career anxiety among college students. *The Career Development Quarterly*, 65, 339-352.
31. **Sampson, J. P., Lenz, J. G., Reardon, R. C. ve Peterson, G. W.** (1999). A cognitive information processing approach to employment problem solving and decision making. *The Career Development Quarterly*, 48(1), 3-18.
32. **Schultz, D. P. ve Schultz, S. E.** (2002). *Psychology and work today: an introduction to industrial and organizational psychology*. 8. Baskı, Ed. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.
33. **Stambulova, N.** (1994). Development sports career investigations in Russia: a postperestroika analysis. *The Sport Psychologist*, 8, 221-237.
34. **Stambulova, N. ve Wylleman, P.** (2014). Athletes' career development and transitions. In: Routledge Companion to Sport and Exercise Psychology. *New York: Routledge*, 629-644.
35. **Sterling, K. L.** (2005). *The influence of a like skills course on athletic identity and career decision self-efficacy of collegiate student athletes* (Phd Thesis). University of Kansas.
36. **Super, D. E.** (1990). *A life-span life-space approach to career development*. Brown, D. ve Brooks, L. (Ed.), Career Choice and Development. 2nd. Edition: 197-261. San Francisco: Jossey-Bass.
37. **Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S.** (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
38. **Tezbaşaran, A.** (1997). *Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu (2.Basım)*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları, 5-51.
39. **Toy, A. B.** (2021). *Akılci duyusal davranışçı yaklaşım temelli psiko-eğitim programının sporda kaygı ve akıldışı performans inançları üzerine etkisi* (Doktora Tezi). Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.

40. **Tunçkol, H. M.** (2007). *Profesyonel futbolcuların futbolu bırakma yaşantılarını algılama üzerine bir çalışma* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
41. **Uyral, E.** (2017). Sporcularda emeklilik dönemini etkileyen faktörler: emeklilik mi? boşluk mu?. *Yaşlılık Çalışmaları Dergisi*, 1, 20-32.
42. **Wylleman, P., Alfermann, D. ve Lavallee, D.** (2004). Career transition in sport: european perspectives. *Psychology of Sport and Exercise*, 5(1), 7-20.
43. **Yaşlıoğlu, M. M.** (2017). Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik. keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46 (Özel Sayı), 74-85.
44. **Zaichkowsky, L., Kane, M. A., Blann, W. ve Hawkins, K.** (1993). *Career transition needs of athletes: a neglected area of research in sport psychology*. Proceedings: 8th World of Sport Psychology, Lisbon, Portugal. 785-787.

Sporcularda Kariyer Sonlanma Kaygısı Ölçeği (SKSKÖ)		Tamamen Katılmıyorum	Katılıyorum	Yansızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
1	Spor kariyerim olmadan hayat anlamsızdır	5	4	3	2	1
2	Spor kariyerim dışında başka bir kariyerimin olabileceğini düşünemiyorum	5	4	3	2	1
3	Sakatlık yaşadığım zaman spor kariyerimin sonlanacağı fikri beni telaşlandırır	5	4	3	2	1
4	Belirli bir yaştan sonra spor kariyerime devam edemeyeceğimi düşünmek beni kaygılandırır	5	4	3	2	1
5	Spor kariyerim biterse daha mutlu bir hayat yaşarım	5	4	3	2	1
6	Spor kariyerim biterse yalnız kalmaktan endişelenirim	5	4	3	2	1
7	Spor kariyerim olmazsa değersiz biri olurum	5	4	3	2	1
8	Sporcu kariyerimin bitimi ile ilgili konuşmaktan kaçınırım	5	4	3	2	1
9	Sakatlık yaşadığım zaman spor kariyerimin biteceği düşüncesi zihnimi meşgul eder	5	4	3	2	1
10	Spor kariyerim biterse yüklerimden kurtulurum	5	4	3	2	1
11	Spor kariyerim biterse özsaygımı yitiririm	5	4	3	2	1
12	Spor kariyerim bittiğinde hayata sıfırdan başlamak çok zor olur	5	4	3	2	1
13	Karşıma çıkabilecek engelleri düşünmek bana spor kariyerimin biteceğini kurguladır	5	4	3	2	1
14	Diğer sporcular gibi spor kariyerimin silinip gitme düşüncesi beni ürkütür	5	4	3	2	1
15	Spor kariyerim biterse kendime daha fazla zaman ayırabilirim	5	4	3	2	1
16	Spor kariyerim biterse kendimi yetersiz hissedirim	5	4	3	2	1
17	Spor kariyerimin olmadığı bir hayat düşünemiyorum	5	4	3	2	1
18	Ciddi hastalıklar yaşamanın spor kariyerimi sonlandıracağı düşüncesi beni kaygılandırır	5	4	3	2	1
19	Uzun süre başarısızlık yaşadığımda spor kariyerimin sonuna geldiğim düşüncesi beni endişelendirir	5	4	3	2	1
20	Spor kariyerimde doyuma ulaştım	5	4	3	2	1
21	Sakatlık yaşarsam spor kariyerim bitecek diye korkarım	5	4	3	2	1
22	Spor kariyerimin bitmesini ipe çekiyorum	5	4	3	2	1